

Манојло Мањо Вукотић

ЦЕТИЊЕ КАМЕНИ ПРЕСТО

септембар, 2022.

Манојло Мањо Вукотић

ЦЕТИЊЕ
КАМЕНИ
ПРЕСТО

M
Vukotić
Media

септембар, 2022.

Окле сад Цетиње?

Стварно, окле?
 Одакле, одиста?
 Улетило, одједном, ненадано, ненајављено.
 И шринуло ме. Не да се Цетињу враћим неіо да му се, више неіо уобичајено, посветим.
 Није ово истраживање о друштвено-политичком стању подловћенске вишевековне престонице.
 Није ни монографија. Ни историјска чијанка. Ни туристички водич. Ни полемичко јојунство. Ни вађење листова из дневника.
 Расилело се неко црно клујко око Цетиња. Ко некад италијански бункери (неки још чуче).
 Разбоји су постављени у више радионица и ту се тка, врло предано, убрзано.
 Оишло се далеко. Предалеко. Неки су се дрзнули да у том летињу Цетиње назо-

ву „усташко њнијездо“. Не заоствљају ни друџи, ња годоају „фашистички центар“, „Јадно Цеџиње“, „анџисрџско увијек“. „Преџвориће се врло брзо у Љубушко“. „Цеџињани ће џостаџи Хрватџи“. „Одузеџи му назив џријестџоница“...

Пуцају из својих бункера – нарушено џолиџичких, заџџиџничко-џосланичких, квазиистџоријских, новоџаџриџџских, јадносрџских, анџисрџских, анџицрноџорских, црноџорских, великоџолџџронских, џослушничких, незналачких, џрофџџерских, евроџскосинџеџичких...

Под џаквом џаљбом овај џрад није био ни када је Омер џаша Лаџас јуриџао, ни џред армадом цара Фрања Јосифа, ни иџалијанско-немачке солдаџџеске.

Сад се ја наоружао и окураџио, у дубокој сџиаросџи, и хођу да будем сџиража на каџији родној џрада?

Не. Ја сам џџу џешак.

Не џреба џему ни сџара ни млада војска.

Оно се одавно зна браниџи и одбраниџи.

Њеџова одбрана је – њеџово џостџојање.

И заџо, лаџано, џо својој вољи, џо свом сеђању, хођу да џрошеџам сџазама којима сам веђ ходио. Да сџанем на одмаралиџџу на којем сам удисао кисеоник. Наду! Где су се будиле жеље. Училе лекџије. Да џоџледам са неке

чуке, каџунске или са ћувика Орлова крша – којим смо шумарцима, дубодолинама, богљикавим сџазама задихани ѓазили или џрчали да бисмо сџиџили у неку уску улицу или скучени џрџи Цеџиња.

Ту ѓде смо некад сџиџили, живели, сџајали, ћикали – шџа је данас? Шџа се џо збива? Које се џо коло иџра? Који џо ѓоклич звони? Који џо веџар дува?

Да, све је друџачије. Друкчије. Друџо.

Ако! Ако није – наоџако!

А шџо је џо, како, Цеџиње друџачије? Боље или ѓоре? Сџаро или ново?

„Чаша жучи ишџе чашу меда,
Смијешане најлакше се ѓију.“

Дивни човек са шџаџом Вељко Влаховић ѓодавно је уџисао: „Осјећао сам се да свијеџом носим џереш рођења – џереш Црне Горе... Носиџи неџрекидно у себи Црну Гору значи и дар и ѓроклеџсџво. Црна Гора је и морска ѓјена и снијежна ѓрашина, иџра камених лиџица и сунвраџи ѓоџока, ѓрохоџ биџака и ѓијансџво раџова.“

Ценџар џе Црне Горе је – Цеџиње.

Сџожер небески око којеџ се све врџело, зидало, уздизало, расијавало, ѓросвеџљавало – ѓуних ѓеш векова.

Доѓодили су се, мора се ѓризнаџи, у ѓоследње две-џри ѓодине неки инцидентџи који

нису део културе, историје, достојанства и менталитета Цетиња. Ваља изражити и истражити зашто се то тако одједном, еруивно, збило, излило у прошесте нетипичној цетињско-црнојорској морала. У неке нове, димне Белведере.

Све то (о чему ће бити речи у овој књизи) не даје за право разним џавешинама, црквеним великодостојницима, ошугеним црнојорским историчарима, политичким првацима српских партија у Подгорици и сличним, да из својих дрвених тојева ислађују зајавиве отровне куле према Цетињу.

У једном од својих свакодневних љутићих и импровизованих обраћања нацији, београдски предводник је рекао да је „увек 95 одсто Цетињана против српства“.

Ни корак није хтео да застане свемоћни владика из Патријаршије СПЦ, ја је умошао фишек да је „Цетиње увек било анти-српско“.

Њима, баш њима, пројашторима српства, „српској свешта“, моло би да се остави једно сасвим обично питање: Ако у Цетињу није било српства, где ја је било у Црној Гори? Ако је за њих Црна Гора „српска држава“, где јој је била престоница, где су бивствовали њени владари, владике, митрополити, јесници, уметници?

Можда у Пљевљима, која су преузета од Турака 1912. и припојена Црној Гори? Можда у Будви, где се „мали од кухине“ већ неколико година залећу да скину плочу на којој пише да ју је 1918. године ослободила српска војска? Не знају да је до тада морска лејошница била под Аустроугарском и, као и цела Бока, пришла Црној Гори 1918.

Јел' су те црногорске владике појале по Војводини – одакле је тај владика – која је тек 1918. ушла у састав српске државе?

Један познати београдски историчар, професор, рођен у косовским увалама, обелодањује „да никада односи двеју нововековних српских држава, Србије и Црне Горе, нису били добри“. „Сада је Црна Гора највећи непријатељ Србије и српства“. Закључује: „Не верујте Црној Гори“.

Знајно тањег историјског знања, други професор је толико узлетио да шврди да „Цетиње колективно учествује у насиљу над Србима: неки физичком акцијом, неки подришком насиљу, а неки прећућкивањем тој насиља“. „Анализа“ иде узлазном линијом: „Реч је о истовешном конверзивном синдрому какав постоји и у Госпићу, Бујојну, Љубушком...“

Цетиње је, према овом професору, исто што и некада усташко гнездо Љубушко!

Избацује „далековиду“ поенту: „Цетиње чека иста судбина преласка у хрватство, а процес ће се убрзавати...“

Тако ће Цетињани „убрзано“ постојати – Хрвати!

„Овде људско зајније познање.“

Да су Цетињани забраздили уверен је и један од челника српских демократских снага у главном граду Црне Горе. Он јавно кличе испод никшићких бедема: „Цетиње више не заслужује да буде пријестоница... Најважније је српско биће и култура српског народа...“

„Страшило је слушати што се ради“.

„Оно што је прошло, више не постоји, оно што ће бити, још није дошло. Па шта онда постоји? Само она тачка у којој се састоји прошлост и будућност. Ето, у тој тачки је сав наш животи“, писао је мудри поросић из Јасне Пољане Лав Толстој.

Када ћемо се ми наћи у тој тачки? Када ћемо је видети, додирнути?

То не знају, чини ми се, ни Свети Василије Острошки ни Свети Петар Цетињски, слава им и милости! Амин!

Али знам: Цетиње нису инциденти и неколико догађаја који јесу обрнули цетињску историју, цетињско достојанство и цетињско поштење. Тога се Цетињани морају одрећи.

Али Цетиње је много, много, хиљадама миља,
неизмерно много далеко од шоба.

Није престоница од јуче, од комуниста или
демокраћа неће дуже од пет стотина година
главни град поносиће државице.

Цетиње је духовна васиона.

Цетиње је крст ошанка и живоћа Црне
Горе.

Цетиње је културно, просветно и образовно
сазвежђе Црне Горе.

Цетиње је најсјајнија медаља храбрости, ју-
наштва и ошора.

Цетиње је град-херој – најжешћи европски
устаник и јуришник против фашизма и окупа-
тора.

Цетиње је велелепни музеј.

Цетиње је камени престо једне државе.

Зајмо нови Црногорци, квазицрногорци, лаж-
ни Срби, продани Срби, политички Срби, лижи-
сахани, прејродавци историје, народне пија-
вице, заговорници безбожности, еуропејски си-
сари, барјакчари њуђих застава – оставиће
Цетиње на миру!

Нек живи у својој златној колевци историје:
„Историја је духовни облик у којем једна кул-
тура полаже рачун својој прошлости“, говорио
је славни историчар Јохан Хајзинја.

Племенићи Колашинац, поросиас са шиа-
ом уписао је: „Људи су (у Црној Гори – М. В.)

више причали о историји, о просвети, а мање о будућности... Тек сам касније схватио да су Црногорци пијани од сопствене историје“.

И још увек су.

И још увек је каје, нашије!

И Цетиње и Цетињани то чине. Свакој јутра.

А знају и они да се Црна Гора, како је писао Њеиош Вуку Караџићу, „пријела на јору, те бљеска и довукује на себе промове злобе и зависности, како златна ила пошресне стријеле облачне“.

Цетиње своје достојанство брани славном историјом, културом, просветом, вером, војевањем, нејокорношћу, слободом, независношћу, стваралашћом...

Нема никаквој разлоја да се дави у дневноолишничким ујдурмама. Да ја неко уцењује поклонима у најлон кесицама. Да ја ојрће пробушеним кабаницама демократије или му обува ојанке поганишћва.

Цетиње је сиоменик историје и свеја најбољеј, људској и стваралачкој и шу се ваља помолиши слободи, истини и лејоши.

И лучама њејове свејлосћи шражиши месцо у микрокозми.

Цетиње је – своје.

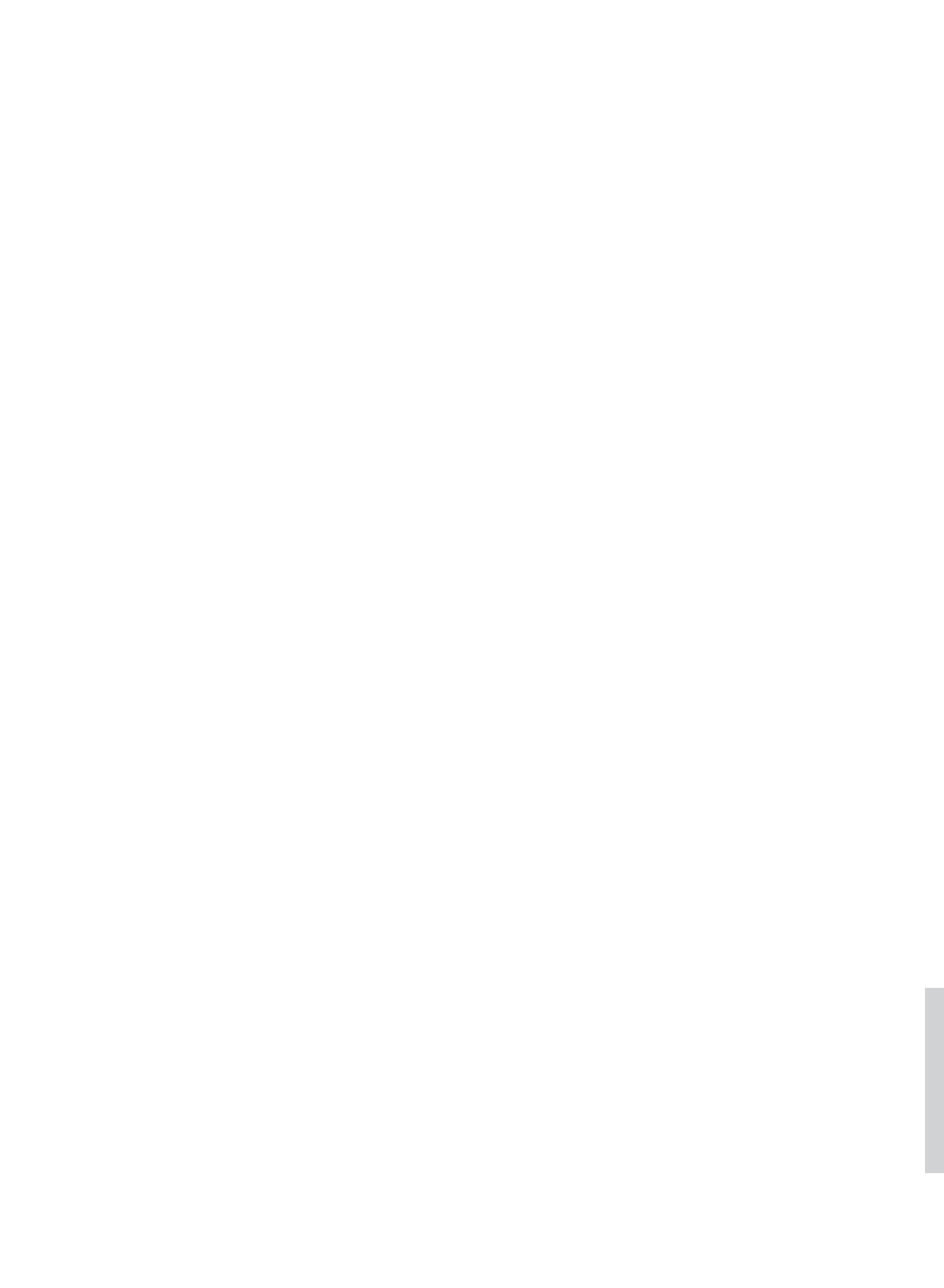
И – моје.

Такво какво је.

И зашо...

*„Пустийте ме да њоворим
Док има вајуре у мени...“
И док још важи она Миљковићева:
„Истио је њеваји и умираји...“*

*У Београду,
августа 2022.*

МИ СМО ПРВАЦИ

▶ *Првијеници* ▶ *Херој* ▶ *Лије*

▶ *Кише* ▶ *Сликари* ▶ *Хумор*

Првијенци

Није било мањег главног града једне државе у Европи од Цетиња.

Али, и када је било само гнијездо са десетинама кућа, па расло, некад лагано, а понекад убрзано, оно је увијек било центар збивања. Епицентар. Точак. Замајац. Покретач. Инспирација. Свијетлећа кула. Недовршени двораци из којег излијећу најновије и најљепше зраке људског стварања. Централа атомске снаге која отвара очаравајућа поља образовања, културе, грађевинарства, саобраћаја, комуникације...

Неодољиво је не присјетити се цетињских првијенаца. Они су, готово сви, и првијенци црногорске државе и друштва. Зато су још зрачнији. И вриједнији помена.

Посљедњи господар Зете Иван Црнојевић поставио је темеље свог дворца на Цетињском

пољу 1482. Тиме је Цетиње постало главни град Црне Горе и то је било готово пет стотина година.

Одштампан је Октоих 1494. године – прва ћирилична књига у Јужних Словена

Прва приватна кућа, сламом покривена, отворила је врата 1832. године.

Прва основна школа 1834.

Први пасош 1834.

Први црногорски годишњак одштампан је 1835.

Прва зграда за институције 1837, Његошева Биљарда, имала је и спрат и 25 одељења.

Први лекари 1858.

Прва стручна школа 1863, Богословија и један женски завод.

Прва модерна кућа у граду 1864, гостионица Локанда.

Прва позоришна представа 1864.

Прва читаоница 1868.

Прва градска читаоница 1868.

Прва телеграфска линија 1869, Цетиње повезано с Котором.

Први књижевни лист *Црнојорац* 1871.

Прво пјевачко друштво 1871.

Први редовни поштански саобраћај 1873.

Прва болница „Данило Први“ 1873.

Први трг 1875.

Прва подружница Црвеног крста 1876.

Прво Добровољно позоришно друштво 1884. у приватној кући, са 200 мјеста, извело „Балканску царицу“ аутора књаза Николе.

Први колски пут успостављен 1884. с Котором преко Његуша, дугачак 25,2 км.

Први оркестар, војни 1889.

Прва модерна пијаца, Балшића пазар 1891.

Први водовод 1891, са Обзовице, дугачак 10 километара.

Прво клизачко друштво 1891.

Први паркови, дворски и општински, 1891.

Први музеј 1893.

Први архив 1895.

Прва државна гимназија 1896.

Прво страно представништво, са зградом – аустроугарско посланство, па готово истовремено зграда руског легата – 1900.

Првих година 20. вијека на Цетињу је било 11 тениских игралишта.

Први аутомобил на Балкану замијенио је дилижансу 1903. и почео свакодневно да саобраћа.

Први новчани завод, Црногорска банка, 1906.

Први новац, перпер, 1906.

Први филм одгледан 1907.

Прва политичка странка, Народна странка, 1907.

Први фудбалски клуб „Ловћен“ основан 1913. године.

Први пуцњи у тринаестојулском устанку 1941.
чули су се на подручју Цетиња – Чево и Вирпазар.
Поносити првијенци.
Вјесници новог времена.
Носиоци наде љепше будућности.